

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

RUTH REICHL

ROMANUL
PARISULUI

Traducere din engleză și note de
ANCA DUMITRU

HUMANITAS
fiction

*Pentru Susan Kamil, draga mea editoare,
care m-a îndemnat să scriu această carte.
Mă întristează atât de tare că n-o va citi niciodată.*

Nu îi spusese niciodată mami sau mămică, nici măcar mamă. Încă de când era mică de tot, maică-sa insistase s-o strige Celia. „Nu sunt făcută să fiu mama cuiva“, îi explicase ea.

Așa că acum, când avocatul citi cuvintele „fiica mea“, acestea i se păzură stranii, de parcă le scrisese un străin.

PARTEA I
SÉVERINE

Parfum de liliac, de ploaie și un iz de ciocolată amăruie. Asta simți Stella când intră în micul butic, înveselită de lumina blândă, aurie, care o învăluia. Se auzi un clopoțel, un sunet din alte vremuri, care-i stârni o senzație nespus de bizară, de parcă de îndată ce pășise dincolo de trotuarul parizian ieșise și din timp.

O femeie în vârstă, a cărei manichiură frumoasă contrasta cu tunsoarea severă și cu rochia ternă, stătea la o măsuță de stejar, zâmbind deopotrivă reținut și cuceritor. *Ca o pisică*, gândi Stella, *sau precum un canar*.

Chipul femeii se animă la vederea Stellei, și sări iute din scaun.

— Vă așteptam!

Avea o voce gravă, aspră, iar cuvintele ieșiră de parcă ruginiseră de când nu le mai folosiseră.

— De ce a durat atât?

Ai fi zis că reproșul din tonul ei insinua că Stella întârziase cu nerușinare la o întâlnire importantă.

O surprinse pe Stella. Poate că femeia o ia drept altcineva. Sau e nebună. Făcu doi pași înapoi spre ușă și puse mâna pe clanță. Dar când femeia strigă „Opriți-vă!“, cuvântul răsună atât de poruncitor, încât Stella se supuse. Cele două rămaseră o clipă nemișcate, cântărindu-se din ochi.

Era prima zi a Stellei la Paris. Umblase ca bezmetică pe străzi, încă de dimineață, amețită din pricina diferenței de fus

orar și dorindu-și să nu fi venit. Toate zilele care mai rămâneau din călătoria aceasta se înșirau dinaintea ei, un peisaj vast și necartografiat. Ce-ar putea face de una singură în acest oraș nefamiliar? Se pregătise conștiincios în apartamentul ei din New York; își plimbase degetele peste harta Parisului ca să se poată orienta. Acum însă, traversând străzile reale ale orașului, o cuprinsese neliniștea. Când ieșise din hotelul situat în Cartierul Latin, încercase să scape de anxietate, afundându-se în marea de turiști care traversau Sena.

Trecuse de Notre-Dame – într-o bună zi avea de gând să intre – și silabisise numele fiecărui pod pe care-l traversase. Cu toate acestea, în ciuda tuturor pregătirilor, se simți precum un extraterestru. Nu pricepea limba. Nu cunoștea pe nimeni. Ce căuta ea aici?

Îndreptându-se spre Place des Vosges, se întrebă dacă avea să îi pară la fel de încântătoare precum promiteau ghidurile turistice. „Pavillion de la Reine“, a șoptit pentru sine, când deja dădea ocol piațetei. Uitându-se la părculețul cochet și la fântâna curată, se gândi că dalele de piatră par a respira un aer de demult. Pe când trecea pe sub una dintre arcade, zări un butic care avea scris Robes des Rêves cu litere aurii pe sticla antică a ușii și se opri să privească mai atentă literele înflorate. În vitrină era o singură rochie, valuri de material în cea mai uimitoare nuanță de violet. Catifea? Părea atât de moale, încât Stella își dori să o atingă. Deschise ușa.

Acum, proprietărea o privea cu aroganța aceea specifică a parizienilor. Lipsa ei de politețe o făcu pe Stella să se simtă atât de inconfortabil, încât își mută privirea, lăsându-și ochii să descopere buticul. Pereții acoperiți din greu de tot soiul de haine vintage transformau întreg spațiul într-o mașină a timpului, de parcă toată istoria orașului se declina în șifon, în, mătase și dantelă. Ochii îi poposiră pe o uniformă austeră de pe vremea războiului, așezată ca-n poziție de drepti, apoi alu-

necară spre un costum Pucci¹ cu pantaloni, în culori atât de exuberante, încât mai că și l-a închipuit sărind de pe umerăș și ieșind pe ușă în pași sălțați de dans. Femeia doar se uita, fără să scoată o vorbă. Nici câinele mic și alb de lângă ea nu era mai activ. Tăcerea se prelunga neplăcut.

Oare ce-am făcut? se întrebă Stella, convinsă, ca întotdeauna, că trebuie să fi greșit ceva. Ezită preț de încă o clipă, apoi se îndreptă spre rochia violet din vitrină, trecând pe lângă un neglijeu eduardian, tivit cu mătase, o rochie în stil *garçonne*, cusută cu mărgele, și pe lângă un șal de culoarea zorilor. Se întinse să atingă rochia.

— Opriți-vă! strigă femeia din nou.

Stella se trase iute înapoi, își duse mâinile la spate și își ceru scuze.

— Îmi pare rău.

De aproape, văzu cât de fragilă e rochia.

— Vă așteptam.

Cuvintele răsunară acum și mai muștrătoare, aproape furioase.

— Îmi pare rău?

De data aceasta fusese o întrebare.

— V-am așteptat.

Femeia repetă cuvintele, mai tare acum, și mai rar, de parcă volumul ar fi compensat precaritatea vocabularului. Apoi, cu o privire disprețuitoare – cu siguranță își închipuia că Stella e cum nu se poate mai proastă – și, cu un gest nesuferit din mână, dispăru într-o cameră din spate. Câinele stătea culcat, tremurând din tot corpul, cu urechile ciulite și ochii pe Stella, parcă sfidând-o să facă o mișcare. Ea rămase stană de piatră. Trecu o eternitate până când femeia se întoarse cu o cutie lungă, pe care o ținea pe brațele întinse.

---

1. Emilio Pucci (1914–1992) – politician și creator de modă italian. Casa de modă care îi poartă numele este cunoscută pentru folosirea imprimeurilor geometrice și a culorilor inspirate de jocul unui caleidoscop.

— Veniți! porunci ea, nerăbdătoare.

Cum Stella nu se mișcă, femeia puse cutia pe jos, o prinse de mână și o trase până la unul dintre colțurile încăperii, care era separat de restul prin draperii. Câinele se ținu după ea, împingând cu botul cutia de-a lungul podelei.

Surprinsă, Stella nu opuse rezistență; poate așa se comportau toți comercianții din Paris?

— Rochia dumneavoastră, spuse femeia, trăgând-o pe Stella în cabina de probă improvizată și întorcând-o destul de brutal, este din anii '50.

Stella își zări reflexia în oglinda patinată. Un trup suplu, băiețos, în blugi călcați cu grijă; ochi cenușii, reci; părul castaniu și drept, până la umeri. Cămașă albă, sacou de tweed. Femeia trase de blugii Stellei, și când îi alunecară de pe abdomen, Stella își încrucișă mâinile peste el ca să-l ascundă. De când era adultă, nimeni nu o atinsese atât de intim și simți pe dată cum obrații i se îmbujorează de rușine. Femeia clătină din cap cu o ușoară dezaprobare.

— Credeți că n-am mai văzut o femeie goală? Eu, care le îmbrăcam pe cele mai cunoscute modele când se pregăteau pentru podium?

Mormăind în sinea ei, femeia se aplecă, deschise cutia și începu să dea la o parte straturi de pânzeturi moi. Un foșnet de cadouri deschise în ziua de Crăciun. Ridică un nor de material și începu să descheie cu grijă nasturii mici de pe spatele rochiei, eliberându-l pe fiecare cu o precizie chirurgicală.

— Lucram la Dior în anul în care a fost făcută această rochie!

Stella, intrigată și uimită, se aplecă să o audă mai bine.

— În primul an al lui *Monsieur* St. Laurent – avea doar 21 de ani –, dar chiar și atunci știam că are talent. Aceasta a fost prima lui creație pentru casa Dior și, în timp ce eu o ajutam pe marea *vedette* Victoire Doutreleau să îmbrace această rochie, *Monsieur* St. Laurent se dădea de ceasul morții, trăgând de țesătură, cu un aer foarte îngrijorat.

Făcu o pauză, privind undeva în depărtare. Stella așteptă.

— Iar când Victoire a apărut pe podium, publicul a suspinat de surprindere. Cu toții am auzit. *Monsieur St. Laurent* a zâmbit ușor, ceea ce se întâmpla foarte rar. Am știut imediat că această rochie e... căuta cuvântul... *magique*. Așa că vă puteți închipui cât m-am bucurat când, mulți ani mai târziu, aceeași rochie a ajuns în magazinul meu. *Ici, chez moi!*¹

Clătină din cap, de parcă nu-i venea să creadă cât noroc avusese, iar buzele îi schișară o mișcare ce-ar fi trebuit să fie un zâmbet.

— Nu o mai văzusem de aproape treizeci de ani, dar când am deschis cutia a fost ca și cum aș fi regăsit o prietenă de demult.

Fredonând ușor pentru sine, trase rochia peste capul Stellei, blocând lumina. În întuneric, Stella simți mirosul de caise și vanilie al materialului. Ușor amețită, își aminti de Dorothy în câmpul de maci.

Femeia vorbea mai departe.

— Dar știam că această rochie nu e pentru oricine. Așa că am ambalat-o și-am pus-o deoparte. Și am așteptat.

Se uită în jos, adresându-se câinelui:

— Zaza, nu sunt eu răbdătoare?

Câinele o privi cu ochii negri strălucitori și urechile ciulite, de parcă ar fi încuviințat în tăcere.

— Știam că o să apară persoana potrivită. Și când ați intrat pe ușă, *Mademoiselle*, inima mea a tresărit puțin. Am știut, *mais tout de suite*², că rochia și-a găsit destinul.

Ce mai discurs de vânzare! gândi Stella. Oare așa face cu toată lumea? Și-o crede oare cineva? Se întrebă ce poveste extraordinară va inventa femeia mai departe.

— Știți, se întâmpla uneori ca atât *Monsieur Dior*, cât și *Monsieur St. Laurent* să le dea rochiilor nume. *Pas toujours*³;

---

1. Aici, la mine! (fr.).

2. Pe dată (fr.).

3. Nu întotdeauna (fr.).

doar celor speciale. A existat o Artemise. O Zemire. O Laurette. Dar această rochie a fost diferită. După acele suspine din public, *Monsieur* Dior a intrat în atelier, a întins mâna și a atins țesătura, învârtindu-se în jurul modelului. „Această rochie este Victoire“, a spus în cele din urmă, și Victoire ne-a zâmbit tuturor condescendent. A fost o onoare rară. Apoi continuă, cu ochii la Stella: *Monsieur* Dior a clătinat din cap și a mângâiat umărul lui Victoire. Însă numai o clipă. *Pardon ma chère*, dar această rochie este schimbătoare ca parfumul. Unameleon care arată diferit pe fiecare femeie, astfel că va purta întotdeauna numele celei care o îmbracă.

— Deci rochia se numește Victoire?

Bătrâna doamnă clătină din cap.

— Cum vă cheamă?

— Stella.

— Perfect! Această rochie este acum Stella.

Și se lăsa în genunchi, punând capăt conversației. Degetele ei dibace se mișcau încet, ușoare ca fluturii, în sus pe spatele Stellei, încheind nasturii. Când Stella dădu să se uite în oglindă, degetele se transformară pe dată, strângându-o ca niște clești de fier și ținându-o în loc.

— Nu încă!

Pe Stella nu o deranjă. Cu fiecare nasture care își găsea locul în butonieră, rochia devenea o îmbrățișare, iar țesătura caldă și moale pe pielea ei era liniștitoare precum un cântec de leagăn. Se abandona acelei senzații.

— Acum vă puteți uita.

Uimită, Stella deschise ochii. Alunecase te miri unde altunde.

Nu o mai întâlnise pe femeia care o privea din oglindă. Stella cea subțirică și băiețoasă dispăruse. În locul ei se afla o creatură exotică, care avea aerul că, dacă ar deschide gura, de pe buze i s-ar revărsa o arie – poate *Casta Diva*. Rochia o transformase într-o femeie plină de atâtea promisiuni voluptuoase, încât îi transfigurase toate trăsăturile. Fața palidă și serioasă a

CUPRINS

Partea I SÉVERINE

1. Paris, 1983	9
2. New York, 1957	17
3. New York, 1983	23
4. Firimituri de pâine	35
5. Stridii	43
6. O nouă perspectivă	52
7. Mărunțișuri și melci	58
8. Ia ce ai nevoie	76
9. Totul sună mai bine în franceză	89
10. Mișcarea Soarelui	108

Partea a II-a VICTORINE

11. Ca o buruiană	123
12. Nu te pune cu norocul!	131
13. Suflete pierdute	148
14. Buruiana reticentă	154
15. Căutarea de comori	162
16. La marginea civilizației	169
17. Trădarea imaginilor	178
18. Străini	194

19. Cutia Pandorei	215
20. Rue Christine	222
21. Focul	228
22. A încerca marea cu degetul	234

Partea a III-a

STELLA

23. Ziua de salată	243
24. <i>Virevolent</i>	252
25. Serele.	262
26. Pierdut și regăsit	267
27. Chez Django	271
28. Miezul nopții	277
29. Inaugurarea	286